

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Pärimusmuusika õppekava

Martin Vill

ТЕЕЛ – НА ПЪТЯ

Loov-praktilise lõputöö teoreetiline osa

Juhendaja: Merike Paberits

Kaitsmisele lubatud.....

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. ÕPIKOGEMUSE KIRJELDUS.....	4
2. KONTSERDI KONTSEPTSIOON	7
3. KONTSERDI REPERTUAARI VALIK.....	9
3.1. “Ilus valts” - Kail Visla.....	10
3.2. “Hiiu valts ja Viru valts ehk labajala valts” - Aleksander Maaker ja Johannes Sepp	11
3.3. “Siu säu säu” - Peeter Piilpärk.....	11
3.4. “Saaja marss” - Eduard Aaman	11
3.5. “Стар свежър думаше” - Недялка Керанова, Никола Атанасов.....	12
3.6. “Пайдушко хоро”	13
3.7. “Копаница” - Георги Коев	14
4. KONTSERDI KORRALDUS.....	15
4.1. Kaasmuusikud ja proovid	15
4.2. Kontserdi helindamine	16
KOKKUVÕTE.....	17
KASUTATUD KIRJANDUS.....	18
LISAD	19
Lisa 1. Noot loost “Копаница”	19
Lisa 2. Seade loost “Saaja marss”.....	20
Lisa 3. Noot loost “Ой, Тудоро, Тудорке” (Пайдушко хоро).....	24
Lisa 4. Noot loost “Пайдушко хоро”	24
Lisa 5. Noot loost “Пайдушко хоро”	25
Lisa 6. Noot loost “Пайдушко хоро”	26
Lisa 7. Noot loost “Стар свежър думаше”	27
Lisa 8. Noot loost “Viru valts”	27
Lisa 9. Noodistus loost “Hiiu valts”	28
Lisa 10. Noot loost “Ilus valts”.....	28
Lisa 11. Noot loost “Siu säu säu”	29
SUMMARY	30

SISSEJUHATUS

Käesoleva loov-praktilise lõputöö kirjaliku osaga annan ülevaate oma õpinguaastatest Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias, diplomikontserdi kontseptsioonist kui ka mängitavatest lugudest.

Diplomikontserdi kavas keskendun oma eneseotsingule muusikuna ning muusikuks saamise teekonnale läbi eesti ja bulgaaria pärimusmuusika. Sellest tulenevalt on ka pandud diplomikontserdi pealkirjaks “Teel - На пътя”. Seega võin öelda, et ma ei ole veel oma muusikukarjääri lõppu jõudnud, vaid alles järgmisel vahedistantsil. Kahekeelne just sellel põhjusel, et oma senise suurima muusikalise avastuse tegin Bulgaarias, olles Erasmus programmiga vahetusõpilane Plovdivis. Seal olles mõistsin, mida tahan saavutada ja kogeda oma muusiku-karjääri jooksul.

Töö koosneb kolmest osast. Esimeses osas annan ülevaate oma muusika õpikogemustest ülikooli aastate jooksul. Teises peatükis kirjutan lahti kontserdi “Teel - На пътя” kontseptsiooni ning tutvustan repertuaari. Kolmandas peatükis kirjeldan kontserdi ettevalmistus protsessi: muusikute kaasamine, proovid, lava paigutus ning kontserdi helindamine.

Kontsert toimub Viljandi Pärimusmuusika Aida väikses saalis 24. mail kell 16.00. Kaasa musitseerivad Merike Paberits (torupill), Ulvi Võsa (torupill) ja Madis Pilt (akordion).

Täna oma loov-praktilise lõputöö juhendajat ja eriala õpetajat Merike Paberitsi ning teisi erialaõpetajaid Juhan Suitsu, Marko Mägi ning Ivan Simeonov Georgievit. Samuti täna oma esimesi saksofoniõpetajaid Rein Vendlat ja Ulvi Võsa.

1. ÕPIKOGEMUSE KIRJELDUS

Minu muusikahariduse teekond algas aastal 2012 Pärnu Ülejõe Gümnaasiumis Rein Vendla juures, altsaksofoni õppides. Reinu juures sain esimesed tunnid saksofoni põhitõdede kohta. Pärast paari puhumistehnika tundi hakkasime kohe edasi võtma orkestri lugusid ning *prima vista*’t harjutama. Omandatud lood tuli kohe ka praktikasse panna, kuna pidin mängima puhkpilliorkestris. Eelnev kokkupuude muusikateooriaga oli mul üsna puudulik ning sellest tingituna harisin ennast teoreetiliste teadmistega iseseisvalt. Reinu juures õppisin gümnaasiumi lõpuni ehk kokkuvõttes poolteist aastat. Sellel ajal hakkasin ka paralleelselt käima Viljandis Ulvi Võsa juures, kes sel hetkel oli veel Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia (edaspidi TÜVKA) pärimusmuusika tudeng. Tema õpetas mulle pärimuslikke tantsulugusid nii Eestist kui ka välismaalt. Sellest hetkest alates sai mulle selgeks, et tahan Viljandisse pärimusmuusikat õppima tulla. Ulvi käe all õppisin saksofoni ühe aasta, valmistades end selle aasta jooksul ette akadeemia sisseastumiskatseteks.

2014. aastal tegin sisseastumiskatsed TÜVKAse ja minu suureks üllatuseks saingi kooli sisse. Minu tolleaegsed kursusekaaslased olid kõik oma tehnilistes oskustes minust paremad, seega pidin palju iseseisvalt juurde õppima. Esimesel aastal sai minu saksofoni õppejõuks Marko Mägi, kelle käe all õppisin kuni kolmanda kursuse lõpuni. Kooli sisse astudes sai mulle kohe selgeks tõsiasi, et lisaks kromaatilisele pillile, saksofonile, pean ma ka õppima torupilli mängima. Esimeseks torupilli õppejõuks sai Juhan Suits.

Esimese kursuse jooksul tegelesime saksofonitundides pillimängu vundamendi ladumisega. Seda just seetõttu, et minu pillimängu tehniline pool oli tohutult nõrk. Edasi liikumiseks oli tarvis need põhiteadmised selgeks õppida. Sellele lisaks oli vaja ka õppida lugusid, mida ettemängudel esitada. Kõik see kulges mul väga vaevaliselt. Teise semestri jooksul soetasin ma Marko soovitusel endale sopransaksofoni. Valisime sopransaksofoni just oma pärimusmuusikasse sobiva kõla tõttu. Altsaksofon oli selle jaoks liiga džässilik. Esimene aasta torupilli õppides sain ma suure osa algtõdedest ja mängutehnikalistest teadmistest endale kõrva taha pandud. Juhani

eriala tundides sai peale pilli mängimise ka palju teada muusika filosoofiast ning teemadest, kuidas üldse muusikale läheneda ja seda mõista.

Teisel aastal olid jätkuvalt minu erialaõpetajateks Marko ja Juhan. Marko tundides peamiseks teemaks sai improvisatsioon pärimusmuusikas ning pärimus lugude repertuaari omandamine. Kõige selle kõrvalt tegelesime jätkuvalt tehniliste puudujääkidega. Juhani tundides tegelesime rohkem juba vanade pillimeeste mängustiili uurimisega arhiivi salvestistelt. Kuulasime koos nii arhiivi salvestisi, erinevat maailma muusikat kui ka noodistasime arhiivilt kuulatud lugusid. Läbi selle mõistsin, et minu jaoks ei ole niivõrd tähtis arhiivi salvestistel kõlanud kaunistused ja mitesüsteemsed detailid, mida need vanamehed teevad, vaid pigem oma stiili kujundamine.

Kolmandal aastal muutus minu torupilli eriala õpetaja. Uueks õpetajaks sai Merike Paberits, kes tõi oma kindlameelsusega tundidesse ja minu torupilli õpesse hoopis uue lähenemise. Hakkasime koos õppima uusi eesti ja välismaa lugusid. Suur muutus minu jaoks oli ka ülesanne luua ja kirjutada oma lugusid ja meloodiaid. Tegelesime palju torupilli tehniliste harjutustega, lugude tantsulise tunnetuse ning keeruliste näpujooksu arendavate lugude õppimisega. Saksofoni tundides hakkasin ennast ette valmistama vahetusaastaks Bulgaarias. Tegelesime rohkem tehnikatega, mida võiks kasutada balkani muusikastiilis ning otsisin välja lugusid, mis olid erinevate meetrumitega. Kuna Marko balkani stiilist suurt ei teadnud, siis pidin sellega palju iseseisvalt tegelema ilma Marko abita. Suureks üllatuseks võeti mind kooli nimega *Академия за Музикално, Танцово и Изобразително Изкуство* (Plovdivi Muusika Tantsu ja Kaasavate Kunstide Akadeemia, edaspidi AMTII) vastu.

Neljas aasta möödus mul Bulgaarias dr Ivan Simeonov Georgievi käe all õppides. Tema oli minu saksofoni kui ka bulgaaria torupilli (*gaida*) õpetaja. Esimesel semestril püüdsin end kiirelt kurssi viia erinevate bulgaaria rahvamuusika meetrumite ja laadidega, mis erinesid suuresti Eestis mängitavatest. Samuti tegelesin gaida mängutehnika õppimisega, sest pill erineb nii välimuselt kui ka mängutehniliselt eesti torupillist. Ansambli tundides mängisin lugusid ainult saksofoniga, kuna tunnis mängiti lugusid peaaegu alati originaaltempo (st kiiresti) ja otse noodist ning saksofoniga tundsin end seda kõike tehes enesekindlamalt kui uhiuue gaidaga. Arenesin sel semestril saksofonil palju just noodist lugemise ja transponeerimise osas. Teise semestri jooksul ei olnud enam üldse probleeme otse noodist mängimisega nii gaidal kui ka saksofonil ning ansambli tundides mängisin juba lugusid kahe pilliga vaheldumisi ja traditsiooni kohaste kaunistustega. Eriala tundides jätkasime ka sel semestril erinevate meetrumitega, mängides läbi erinevaid lugusid, et saaksin aimu erinevate meetrumite tunnetusest. Sel semestril mõistsin, mida

ma oma muusiku karjääri jooksul saavutada soovin: mängida bulgaaria traditsioonilist muusikat gaidal ja saksofonil ning segada sinna sisse eesti pärimusmuusikat ja mängustiile.

Oma õpingutele Plovdivis tagasi vaadates olen enda arenguga väga rahul. Markoga koos laotud vundament võimaldas minna edasi õppima Ivani käe alla. Juhan andis mulle filosoofilised teadmised muusikast ning Merike tugevad torupilli tehnilised oskused, millega julgesin edasi minna õppima gaidat ning bulgaaria traditsioonilisi torupilli lugusid.

2. KONTSERDI KONTSEPTSIOON

Kontserdi repertuaari valides, lähtun ideest mängida lugusid, mis on sattunud minu teele ehk aastate jooksul erinevate õpetajatega õpitud lood, mis on olnud väljakutsuvad erinevatel viisidel. Lood on olnud algselt kas tehniliselt keerulised või nende mängimisel seatud ülesanded (varieerimine) on olnud väljakutsuvad. Minu põhipillideks on kujunenud torupill ja gaida ning lisapilliks saksofon. Sel põhjusel on ka saksofoni vähemates lugudes esindatud. Kontserdi kriteeriumitest lähtudes mängin lugusid arvult pooleks soolona ning duodes, triodes.

Kontserdi pealkirja “Teel - На пътя” idee tuli mul taaskülastades veebruaris Plovdivi, Ivani tunnis. Seal uut rahulikku meloodiat, “*Стар свекър думание*” õppides, jäin mõtlema oma kogu muusikalise teekonna peale. Kuidas alustasin oma õpinguid kultuuriakadeemias kiirete lugude õppimisega ja siis jälle aeglaste lugudega. Millisel viisil kõik minu õpetajad on mind isikuomadustelt ja muusika stiililiselt mõjutanud ja edasi viinud. Teema ka just selline, kuna minu muusikaline teel olek ei ole olnud väga pikk. Seega ei teki olukorda, kus oleks liialt palju, mida kontserdil edasi anda.

Minu kontserdi repertuaar jaguneb üldjoontes kaheks: lood Eestist ning lood Bulgaariast. Eestist pärit lood mängin kõik torupillil, kuna just torupillil tegelesin enim lugudega õppimisega. Saksofoni mängus ma ei tegelenud algselt nii palju repertuaari omandamisega kui just improvisatsiooni ja tehnika lihvimisega. Lugude ja traditsioonilise saksofonimänguga alustasin suuremas osas just pigem Bulgaarias õppides. Traditsioonilist saksofonimängu esineb bulgaaria pulma kultuurist (Rowlett 2003), kus aastast 1960 alustati mängimist traditsioonilisi tantsulugusid läänelike pillidega nagu saksofon ja klarnet. Tantsulugudesse lisati kiireid rütmilisi improvisatsioone, mis on jäänud osaks tänapäevases jätkuvas ning elavas traditsioonis. Sel põhjusel mängin ka ühe Bulgaariast pärit loo sopransaksofoni ja akordioni duona, mille õppisin olles vahetusaastal Plovdivis.

Kontserdil esitatavate lugude vahel sügavamat seost ei ole. Ühiseks jooneks on see, et olen kõik need lood õppinud koos oma õppejõududega ning need on mind mingil viisil mõjutanud, põhjusel mida seletada ei oska.

3. KONTSERDI REPERTUAARI VALIK

Kontserdi repertuaari valides mõtlesin lugudele, mida mängides olen end alati hästi ja turvaliselt tundnud. Lugusid, mida mängin üksi, ma ei seadnud, kuna terve akadeemias õpitud aja oli mind õpetatud mängima üksi ja pigem tantsuks ning enda meelelahutuseks, mitte kunstilistel põhjustel. Seadmise asemel mängin soolo lugusid varieerides meloodiat. Lisaks soolo lugudele soovin diplomikontserdil esitada palasid oma õpetajatega koos. Minu eesmärk oli tuua lavale võimalikult palju oma torupilli õpetajaid. Kahjuks ei saa tulla minuga musitseerima Plovdivist pärit õppejõud Ivan, seega tema asemel mängin bulgaaria lugusid *duona* Madis Pildiga. Eesti palasid koos Merikesega ning Ulviga. Kuna kõigilt olen saanud mõjutusi, siis on põnev jälgida kui palju ühist on säilinud.

Tabelis 1 on kirjas kontserdil esitamisele tulevate lugude järjekord ja nende viited. Kõikide lugude noodid on ära toodud lisades.

Tabel 1. *Kontserdil kõlavad lood*

Lugu	Allikas/viide	Esitaja ja instrumendid
“Ilus valts”	Sillamaa, S. 2008. <i>Uued pillilood pärimusmuusikas</i> . lk 10	Martin Vill (torupill)
“Hiiu valts”/“Viru valts ehk labajala valts”	RKM, Mgn II 1645 a < Emmaste khk, Muda k, Arupõllu t - Eesti raadio reporter 1962.a < Aleksander Maaker (Torupilli Sass, 1890-1968) EÜS X 1056 (454) < Jõelähtme, Kostiranna k. - A.O.Väisänen < Johannes Sepp, 63-a., viiulil (1913). - ERA, Fon. 106 d.	Martin Vill (torupill)
“Siu säu säu”	ERA, Pl 16 A1 < Tallinn <	Martin Vill (torupill)

	Jõelähtme khk, Nehatu v, Muuga k - Herbert Tampere, August Pulst Riigi Ringhäälingus 1936. a < Peeter Piilpärk, sünd 1872	
“Saaja marss”	Fon. 115d < Kuusalu khk, Kolga v. - A.O.Väisänen 1913 < Eduard Aaman, 29 a.	Martin Vill (torupill), Merike Paberits (torupill), Ulvi Võsa (torupill)
“Стар свекър думаше”	Царев, Н. 2012. <i>Бавни песни и мелодии за гайда</i> . lk 18	Martin Vill (gaida)
“Пайдушко хоро”	Желязков, Д., Минчев, М. 2013. <i>Макамлийски мелодии за гайда част II</i> . lk 17, 108-109, 26	Martin Vill (gaida), Madis Pilt (akordion)
“Копаница”	Желязков, Д., Минчев, М. 2013. <i>Макамлийски мелодии за гайда част II</i> . lk 69	Martin Vill (sopransaksofon), Madis Pilt (akordion)

3.1. “Ilus valts” - Kail Visla

Kontserdi esimeseks numbriks olen valinud Kail Visla loodud ja mängitud pala “Ilus valts” (vt lisa 10) (Sillamaa 2008). Loo õpetas mulle esimesel kursusel Juhan Suits. See tuleb esitusele soolona eesti torupillil. Kontserdil olevald soolo lood mängin meloodiaid varieerides. “Ilus valts” on ainus eesti päritolu lugu, kus varieerin vähem ja naudin pigem selle loo kaunist ja lihtsat meloodiat. Sel põhjusel ei ole ka järgnevatele soolo lugudele mõeldud kindlaid seadeid. Valisin selle loo kontserdi esimeseks, kuna alustades torupilli õpingutega oli see esimene lugu, mis tundus mulle nii sujuvalt kulgev ja meeldiva meloodiaga, mida ei peaks mingil viisil muutma. Palale andis palju meeldivust juurde Juhani kaunistuste rohke ning muretu mängustiil, kus kõlas palju *vibratot* (heli väristades) (Eesti Keele Sihtasutus 2018) ning väikseid kaunistusi, mida püüan ka tuua üle enda pillimängu. Lugu on $\frac{3}{4}$ taktimõõdus valsi tunnetusega G-duuris mängitud. Loo algne vorm on A ja B osa vaheldumisi. B osas on juba välja kirjutatud variatsioonid. Ettekandmisel kasutan G burdooni, sest traditsiooni kohaselt on nii välja kujunenud.

3.2. “Hiiu valts ja Viru valts ehk labajala valts” - Aleksander Maaker ja Johannes Sepp

Johannes Sepa mängitud “Viru valtsi” (vt lisa 8) ning Aleksander Maakeri mängitud “Hiiu valtsi” (vt lisa 9) valisin kontserdi järjekorras teisele kohale. Valik sai tehtud loo tunnetuse ja nimede vahekorrale tähelepanu pannes. Kuna kontserdi esimene lugu on ka valts, siis jätkan valtsidega, kuigi tunnetus lugudel on hoopis teine. Siiski kontserdi jätkamiseks on need lood head, põhjusel, et nende puhul hakkab rohkem tegelema varieerimisega. Seega kontserdi ülesehituse vaatevinklist toimub ka loogiline arendus. Olen need kaks lugu kokku pannud, sest “Viru valtsi” teine osa sobib hästi varieerides “Hiiu valtsi” esimese osa introks ning tunnetuselt on lood sarnased. Antud kooslus tuleb esitamisele D burdooniga, mis sobib mõlemale loole kõla ja harmoonia poolest hästi. Eelnevalt mainisin, et olen õppinud lugusid mängima tantsuks, siis on ka hea põhjus lood kombineerida nagu tantsumajades kombeks on, et tantsu sett pikem oleks.

3.3. “Siu säu säu” - Peeter Piilpärk

Kontserti jätkan pigem tempokalt. Parmupillimängija Peeter Piilpärki mängitud lugu “Siu säu säu” (vt lisa 11) oli esimene lugu, mille õppisin oma õpetaja Merikese juhendamisel (Mägi 2015). Merikesega õppides oli see pala esimeseks labajala varieerimise näiteks ja proovimiseks. Läbi kolmanda aasta õpingute sai see lugu just koha minu tantsumaja repertuaaris, sest see oli tempokas ning lihtsate motiividega, mida kerge varieerida. Lugu on $\frac{3}{4}$ taktimõõdus ning G-duuri lüüdia dominandis. Sellest tulenevalt kasutan G burdooni. Pala on mängitud labajala tunnetusega, mille võtan mina oma mängustiili üle. Oma õpetaja õpetuse kohaselt mängin algselt lugu A ja B osa vaheldumisi paar korda läbi, kuid edasi alustan juba motiivide ja rütmidega varieerimist. Esimesena alustan A osa motiivide juures rütmide ning vältuste muutmise. Jätkan A osa motiivide mängimist, kuid meetrumi tunnetuse viin vahepeal 2-peale. Lugu jätkates kaldun põhiviisist eemale, sealjuures säilitan meloodia skeletti. Püüan lasta loo meetrumil ja sisetundel end varieerimise juures edasi viia.

3.4. “Saaja marss” - Eduard Aaman

Eduard Aamani mängitud “Saaja marss” (vt lisa 2) on ainuke eesti päritolu lugu, mille seadsin kolmele torupillile. Põhjus, miks ma tegin seade ainult ühele eesti loole on lihtne: eesti lugusid on mugav mängida üksinda ilma saateta võrreldes bulgaaria traditsiooniliste lugudega.

Seades on kasutatud palju korduvaid motiive loo erinevatest osadest. Motiivide vahele on lisatud kolmehäälsed akordid, mis vaheldumisi lisavad pingeid enne järgmist osa või juhatavad sujuvalt selle sisse. Kahele esimesele häälele on antud rohkem liikumist kui kolmandale. Seda põhjusel, et loo kõla ei läheks väga paksuks. Meloodia mängimise hetkedel on antud kõigile kolmele häälele motiiviliselt sarnane liikumine. Kõik kolm torupillimängijat kasutavad G burdoone oktaavi erinevustega.

Jätsin Saaja marsi eesti lugudest viimaseks kuna sel palal on ainsana loodud täpne seade. Arranžeeering annab ka tunde, nagu oleks loo meeleolu pidevalt kasvav, nii dünaamiliselt kui ka emotsionaalselt. Tänu kõigele eelmainitule juhatab see sisse bulgaaria lood, millele on kõigil tehtud arranžeeering.

3.5. “Стар свекър думаше” - Недялка Керанова, Никола Атанасов

Loo nimi eesti keelde tõlgituna on - Vana äi. Aeglane meloodia, “*Стар свекър думаше*” (Star svekör dumaze) (vt lisa 7), mis põhineb bulgaaria traditsioonilise laulu meloodial valisin oma kavva seetõttu, et viimasel korral kui käisin oma õpetaja Ivani juures Plovdivis, õppisin just selle loo kontrastiks teistele kiiretele lugudele. Selle loo valisin teiste aeglase lugude seast oma kõla ja kaunistuste tõttu. Algaja gaida mängijana pidasin õigeks, et tehniliselt keerulisemaid lugusid, mille hulka kindlasti kuuluvad aeglased meloodiad, mängin ma hiljem kui olin juba pilli mänginud vähemalt aasta aega. Seega bulgaaria lugudest on “*Стар свекър*” kõige värskem.

Sellistel lugudel puudub meetrum, seega nende lugude mängimisel lähtutakse laulu sõnadest ja laulja poolt tehtud kaunistustest, mis on enamus kordadel samad. Väga väikeste variatsioonidega võib ka nendes lugudes ise varieerida. Pala on a-mollis, kuid mitte tavalises moll helilaadis, vaid vaheldub ka hijazi helilaadiga. Selliseid vanade laulude meloodiaid mängitakse tavaliselt gaidaga üksi või koos lauljaga. (Sarris, Tzevelekos 2008) Teisel nimetatud juhul mängitakse saatefunktsioonis, lisaks mängides meloodiapõhiseid kaunistusi. Laululugudega tavaliselt alustatakse tantsuloo mängimist. Seega on sellel makaamile [“...tsükliline, kindlal viisimudelil põhinev ja reeglite järgi improviseeritav araabia-iraani muusika, kus instrumentaalsed osad vahelduvad vokaalsetega...” (EE 6 1992 *sub makaam*)] sarnase ülesehitusega vorm. Nii on ta ka minu kavas enne kahte kiiremat tantsulugu.

Vormiliselt mängin lugu läbi kahel korral, et inimesed kes esimest korda sellist muusikat kuulevad, saaksid aru, et tegu ei ole puhta improvisatsiooniga, vaid ettekirjutatud looga.

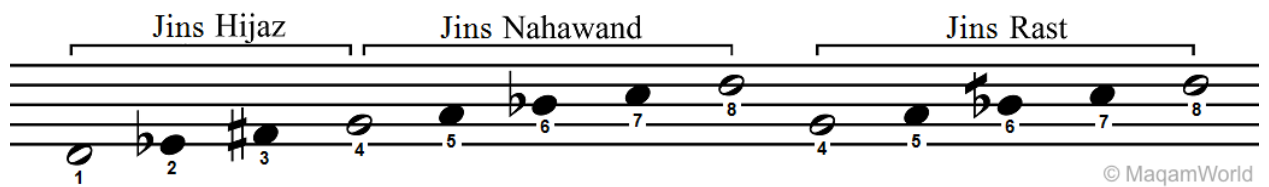
Pala sobib kontserdi kontseptsiooni seetõttu, et oma muusikuks arengu teel oleku ajal olen hakanud mängima palju aeglaseid lugusid nii Bulgaariast kui Eestist ning seegi lugu on õpitud oma ülikooli õpingute ajal. Selle muusikapalaga tahan edasi anda oma oskust mängida aeglaseid ja tehniliselt keerukaid lugusi. Lisaks pakkuda inimestele uut muusikalist kogemust. Allolevas tabelis 2 on ära toodud laulusõnad.

Tabel 2. Laulusõnad (*Allikas: Коларова 2008-2019*)

Originaaltekst bulgaaria keeles	Tõlgituna eesti keelde
Стар свекър Янки думаше -Янке ле, снахо, Янке ле, я викни, снахо, та запей снощната песен, дето пя на мойте гости търговци, търговци, стари джамбази. -Тейко ле, стари свекъре, че как да викна, запея? Станало до три месеца, откак си писмо нямаме от мойто либе Иванцо.	Vana äi jutustas Jankiga kallis Janki, laula minia, laula laulu, mida laulsid eelmisel õhtul mu külalistele kauplejatele kauplejatele, vanadele Jambadele. Kallis isa, vana äi kuidas ma saaksin laulda? Kui me ei ole saanud kirju kolm kuud mu kallilt Ivancholt.

3.6. “Пайдушко хоро”

“*Пайдушко хоро*” (Paidushko horo) (vt lisad 3, 4, 5, 6) popuriid kokku pannes valisin lood, mis on rütmiliselt ja helikeelelt minu jaoks põnevamad ja oleks vahelduv meeleolu. Kõik kolm lugu on pärit Bulgaaria keskosast. Helikeeleliselt on tegu lugudega, kus vaheldub *hijaz* (Farraj 2001-2018), minoorne ja mažoorne helilaad. Popuriis keskel oleva loo valisin just tema helilaadi tõttu, kus kõik kolm osa on *hijazi*-skaalas (vt joonis 1).

Joonis 1. *Hijazi-skaala* (Allikas: Farraj 2001-2018)

Akordioni mängijaks palusin endale kaasa mängima Madis Pildi, kes minu visiooniga sobitus hästi. Tema akordionimäng on väga hea rütmi- ja harmoonia tunnetusega. Loo seadet luues jätsin Madisele võimaluse luua oma harmoonia ja meetrumi jaotus, mis värvib lugu hoopis uuel viisil ning lisab veelgi rütmilist keerukust. Meetrumiga püüab Madis välja astuda 2+3 jaotusest. Ta lähtub meloodia joonisest ning oma tunde järgi vahetab 2+3 jaotuse 3+2 vastu, luues nii keerulisemat rütmikat kogu loole. Kaunistusteks kasutan bulgaaria traditsioonilisele muusikale kohaseid trillereid ja mordente vastavalt meloodia joonisele ning traditsioonilisele süsteemile.

3.7. “Копаница” - Георги Коев

Peale rahulikku soolonombrit jätkan *Георги Коев*’i mängitud looga “Копаница” (Kopanitza) (vt lisa 1), mida mängin sopransaksofoni ja akordioni duona. Selle looga liigun veidi tempokamaks tagasi, et kontsert lõpetada kiirema ja pinevama emotsiooniga. Lugu on 11/16 taktimõõdus jaotusega 2+2+3+2+2. Pala koosneb 10-st osast, mille vahel vaheldub minoorne, mažoorne ja *hijaz* helilaad. Seades olen lisanud loo keskele osa, kus jääb ruumi nii akordionile kui ka saksofonile improvisatsiooniks, mis toob veidi värskust pala kulgu.

Seega seda seadet luues jätkasime Madisega sarnasel viisil nagu “*Пайдушко хоро*” puhul. Jätsin talle vabad käed harmoonia ja rütmika seadmisel, et tekiks võimalus ka improviseerida. Kuna selle loo meetrumi ja meloodia liini seosed on keerulisemad, siis Madis seekord meetrumiga nii palju ei mängi.

4. KONTSERDI KORRALDUS

Minu diplomikontsert toimub 24. mail 2019. a kell 16.00 Pärimusmuusika Aida väikeses saalis.

4.1. Kaasmuusikud ja proovid

Kontserdi ülesehituse nõuetest lähtudes teadsin, et pean mängima osa lugusid soolona ning mingil hulgal eesti pärimusmuusikat. Ülejäänud lood võivad olla välismaise päritoluga ning ansambli esituses. Kontserdi kontseptsioonist lähtudes valisin oma välismaisteks lugudeks Bulgaariast pärit lood. Bulgaaria lugusid kutsusin endaga kaasa mängima Madis Pildi akordionil, sest olin temaga varem koostööd teinud sarnase muusikastiili mängimisel. Teadsin, et saksofoni/gaida kooskõla akordioniga on väga hea ja bulgaaria muusikale kohane. “Saaja marssi” palusin enesega koos mängima oma kaks head sõpra ja õpetajat Ulvi Võsa ja Merike Paberitsi. Nende kahe muusiku torupilli mängustiil sobib väga hästi kokku minu mängustiiliga. Kõikide nimetatud muusikutega olin ma varem koostööd teinud ühel või teisel viisil ning kõigi mängustiil oli mulle varem juba tuttav.

Madisega alustasime proove juba aprillikuus, sest pidime neid tegema Pärnu linnas. Kuna balkani stiilis on väga oluline rütm ja täpne koosmäng, siis tegime proove igal võimalusel, et mõistaksime rohkem üksteise mängu. Lisaks võttis palju aega arranžeerimine. Koos seadsime kaks lugu: “*Копаница*” ja “*Пайдушко хоро*”.

Loo “Saaja marss” proove saime hakata tegema alles maikuus, sest kolmekesi oli keeruline ühist aega leida. Sel põhjusel tegime proove ka duodena. “Saaja marsi” olin enne proovide algust juba täielikult valmis seadnud, seega selle peale lisaaega ei kulunud.

Soolo lugude mängimisega alustasin tõsisemalt aprillikuus. Mängisin neid läbi ning katsetasin erinevaid võimalusi, kuidas paladele meloodilisi, rütmisi ning meetrilisi variatsioone luua. Sellest protsessist tulenevalt tekkis lõpuks arusaam, mida ja kuidas kontserdil mängida.

4.2. Kontserdi helindamine

Kontserdil mängin kõik eesti lood akustiliselt. Kuna kontsert toimub väikeses saalis, siis seal ei ole otseselt tarvis torupille võimendada. Bulgaaria lugudes, kus mängin gaida ja saksofoniga, lasen helindada akordionit, et kõlaks selgelt välja bassipartii. Helindajaks palusin endale Dmitry Demchenko, kellega varasem koostöö puudub, kuid tema enese algatusel ja soovil mind helindada, pidasin teda õigeks valikuks.

KOKKUVÕTE

Loov-praktilise lõputöö kirjaliku osa eesmärgiks on anda ülevaade minu kontserdi “Teel - Ha пътя” kontseptsioonist ja repertuaarist ning minu varasematest õpingutest TÜVKAs.

Kava koosneb lugudest, mida olen oma muusikaõpingute aja jooksul TÜVKAs ja AMTIs omandanud erialaõpetajate juhendamisel. Kõik need palad on olnud korduvalt minu lugude nimekirjas ja on jätkuvalt seal edasi. Just neid lugusid mängides tunnen end hästi ja saan nautida oma muusikalist teel olekut.

Kontserdi repertuaaris on kuulda lugusid Eestist ja Bulgaariast, mida mängin eesti torupillil, sopransaksofonil ja gaidal. Kontserdil teevad kaasa ka minu endised õppejõud ja sõbrad - Merike Paberits torupillil, Ulvi Võsa torupillil ning Madis Pilt akordionil.

Töö esimeses osas kirjeldasin oma muusikaõpingute käiku Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning vahetusaastat Plovdivis Muusika Tantsu ja Kaasavate Kunstide Akadeemias pärimusmuusika erialal. Teises osas avasin kontserdi kontseptsiooni ning tutvustasin esitusele tulevaid lugusid. Kolmandas osas kirjeldasin kaasmuusikute kaasamise protsessi ning kontserdi helindamist.

Kogu kontserdi ettevalmistamise protsess andis mulle kogemusi erinevates olukordades tegutseda, analüüsida, kokku võtta olulist ning ideid, kuhu edasi liikuda sellel muusiku teel, millel ma kõnnin.

KASUTATUD KIRJANDUS

Eesti Entsüklopeedia. 1992. EE, 6. Tallinn. <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/makaam1> (22.04.2019)

Eesti Keele Sihtasutus. 2018. Eesti õigekeelsus sõnaraamat ÕS 2018. Tallinn. <https://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=vibrato&F=M> (09.04.2019).

Farraj, J. 2001-2018. Maqam Hijaz. Maqam world. <https://www.maqamworld.com/en/maqam/hijaz.php> (14.03.2019).

Коларова, А. 2008-2019. Стар свежър янки думаше... *Литературен свят*. <https://literaturensviat.com/?p=88919> (22.04.2019).

Mägi, C. 2015. Parmupill. Noodiraamat + mänguõpetus. Viljandi: OÜ Vali Press

Rowlett, M. 2003. The Clarinet in Bulgarian Wedding Music: An Introduction. <https://web.archive.org/web/20131204221356/http://www.clarinet.org/clarinetFestArchive.asp?archive=77> (14.03.2019).

Sarris, H. Tzevelekos, P. 2008. "Singing like the Gaida (Bagpipe)": Investigating Relations between Singing and Instrumental Playing Techniques in Greek Thrace. http://musicstudies.org/wp-content/uploads/2017/01/Sarris_JIMS_0821203.pdf (22.04.2019).

Sillamaa, S. 2008. Uued pillilood pärimusmuusikas. Viljandi: Ecoprint

LISAD

Lisa 1. Noot loost “Копаница”

Желязков, Д., Минчев, М. 2013. Макамлийски мелодии за гайда част II, lk 69

27. Копаница

Георги Коев

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fine

D.C. al Fine

Lisa 2. Seade loost "Saaja marss"

Fon. 115d <Kuusalu khk, Kolga v. - A.O. Väisänen 1913 <Eduard Aaman, 29 a

Saaja marss

seade 3 torupillile

36

Three staves of music in G major. The first staff contains eighth and sixteenth notes, some beamed. The second staff contains eighth and sixteenth notes, some beamed. The third staff contains dotted half notes.

43

Three staves of music in G major. The first staff contains mostly whole notes, ending with eighth notes. The second staff contains eighth and sixteenth notes, some beamed. The third staff contains mostly whole notes.

51

Three staves of music in G major. The first staff contains eighth and sixteenth notes, some beamed. The second staff contains mostly whole notes. The third staff contains mostly whole notes.

59

Three staves of music in G major. Measures 59-60 are in 6/8 time. Measure 61 has a key signature change to F major. The first staff contains eighth and sixteenth notes, some beamed. The second and third staves contain mostly whole notes.

69

77

85

93

101

Musical score for measures 101-112. The score is in treble and bass clefs with a key signature of one sharp (F#). The melody in the treble clef consists of eighth and sixteenth notes, often beamed together. The bass clef provides a steady accompaniment of eighth notes. Measures 105 and 106 contain whole rests in the treble part.

113

Musical score for measures 113-122. The score continues with the same treble and bass clefs and key signature. The melody in the treble clef remains active with eighth and sixteenth notes. The bass clef accompaniment continues with eighth notes. The system ends with a double bar line.

123

Musical score for measures 123-132. The score continues with the same treble and bass clefs and key signature. The melody in the treble clef remains active with eighth and sixteenth notes. The bass clef accompaniment continues with eighth notes. The system ends with a double bar line.

Lisa 3. Noot loost “Ой, Тудоро, Тудорке” (Пайдушко хоро)

Желязков, Д., Минчев, М. 2013. Макамлийски мелодии за гайда част II, lk 26

Введение
Умерено (Moderato)

Ой, Тудоро, Тудорке — народна песен

Песне

Ой, Ту- до- ро, Ту- дор- ке,

1. сь- би- рат се, на- би- рат
все най- от- бор

2. мид- жи- т.

Умерено (Moderato)

Lisa 4. Noot loost “Пайдушко хоро”

Желязков, Д., Минчев, М. 2013. Макамлийски мелодии за гайда част II, lk 17

12. Пайдушко хоро

Странджанска група

1

2

3

4

5

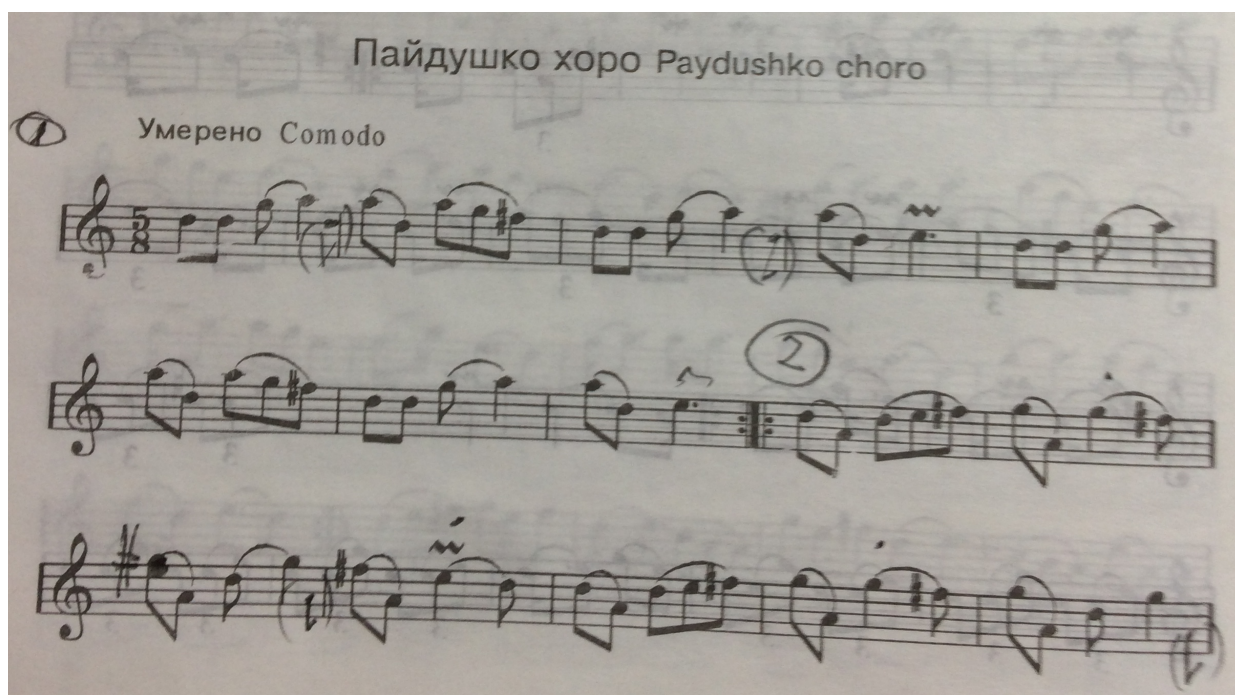
6

Fine

D.C. al Fine

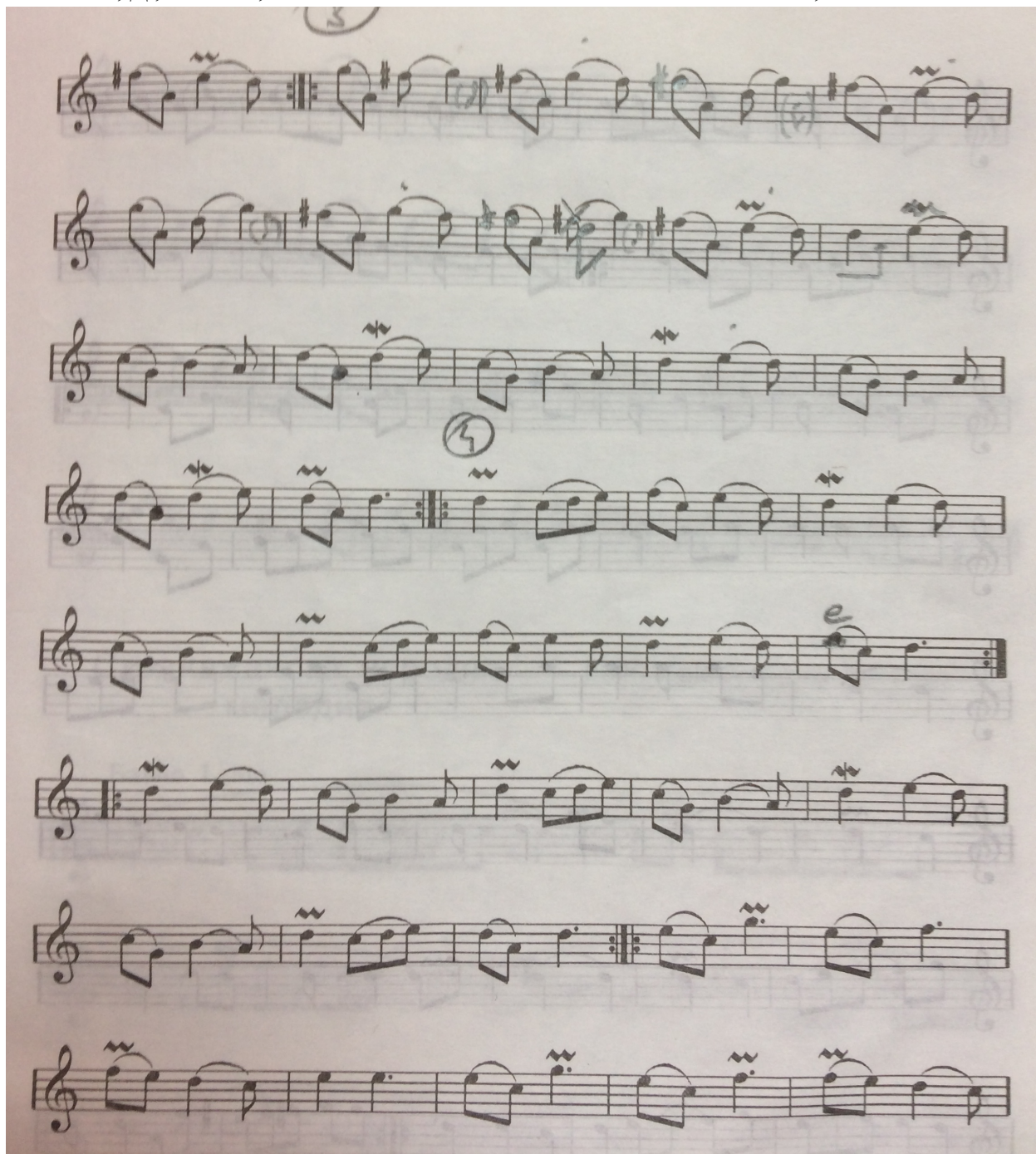
Lisa 5. Noot loost “Пайдушко хоро”

Желязков, Д., Минчев, М. 2013. Макамлийски мелодии за гайда част II, lk 108-109

Lisa 6. Noot loost “Пайдушко хоро”

Желязков, Д., Минчев, М. 2013. Макамлийски мелодии за гайда част II, lk 108-109

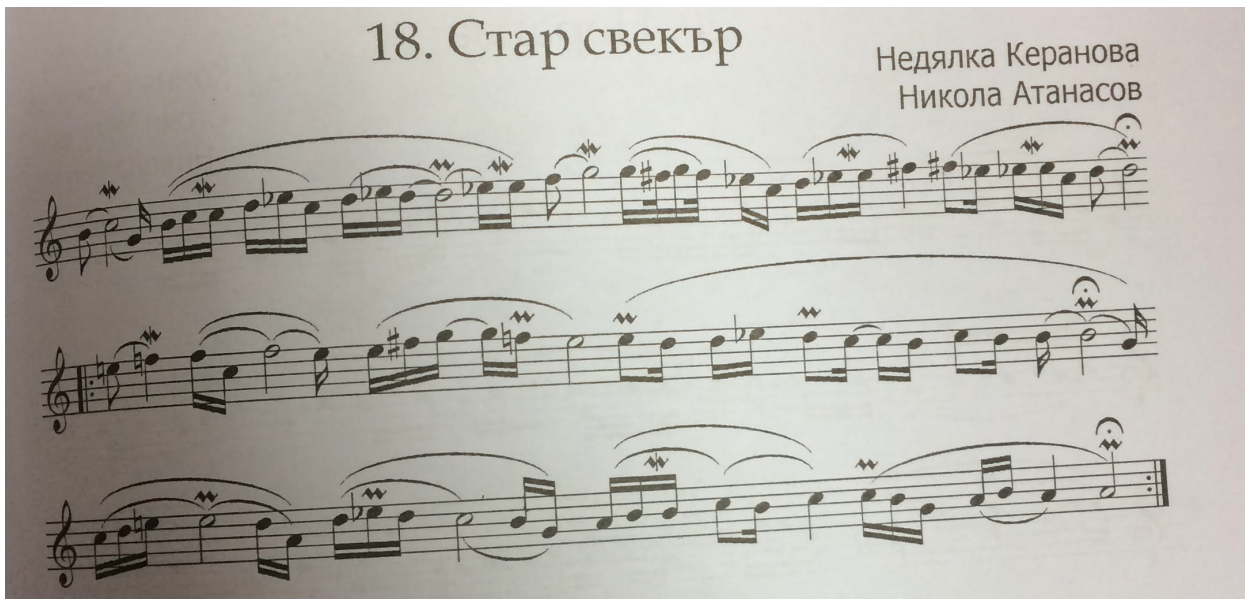

Lisa 7. Noot loost “Стар свекър думаше”

Царев, Н. 2012. Бавни песни и мелодии за гайда, lk 18

18. Стар свекър

Недялка Керанова
Никола Атанасов

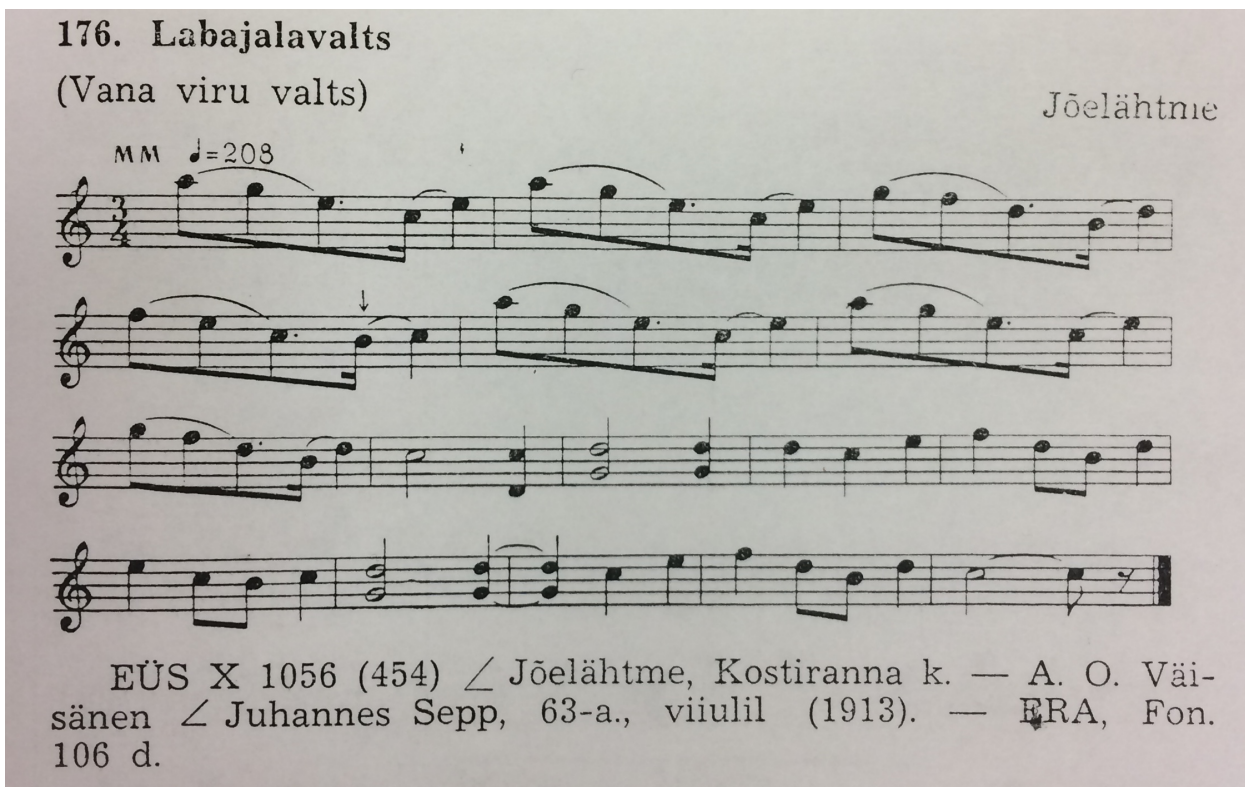
Lisa 8. Noot loost “Viru valts”

EÜS X 1056 (454) <Jõelähtme, Kostiranna k. - A.O.Väisänen <Johannes Sepp, 63-a., viiulil (1913). - ERA, Fon. 106 d.

176. Labajalavalts
(Vana viru valts)

Jõelähtme

MM ♩ = 208

EÜS X 1056 (454) / Jõelähtme, Kostiranna k. — A. O. Väisänen / Johannes Sepp, 63-a., viiulil (1913). — ERA, Fon. 106 d.

Lisa 9. Noodistus loost “Hiiu valts”

RKM, Mgn II 1645 a <Emmaste khk, Muda k, Arupõllu t - Eesti raadio reporter 1962.a
<Aleksander Maaker (Torupilli Sass, 1890-1968), noodistanud Martin Vill (2019)

Hiiu valts
noodistanud Martin Vill

Lisa 10. Noot loost “Ilus valts”

Sillamaa S. 2008. Uued pillilood pärimusmuusikas, lk 10

ILUS VALTS

KAIL VISLA
Eesti torupill
2002

A

B

3 3 3

Näpunäited: Võimalusel kasutage palju kaunistusi ja vibraatot, et ikka tõesti ilus oleks.

Lisa 11. Noot loost "Siu säu säu"

ERA, Pl 16 A1 <Tallinn <Jõelähtme khk, Nehatu v, Muuga k - Herbert Tampere, August Pulst
Riigi Ringhäälingus 1936. a <Peeter Piilpärk, sünd 1872

6. Labajalg "Siu-säu-säu"

Peeter Piilpärk
Jõelähtme

5 3 4 2 4 2 4 3 3 1 3 1 5 3 4 2 4 2 4 3 3 1 3 1 3 1 2 7 2 7 1 3 5
O O X X X X X O O O O O O O O O X X X X X O O O

5 3 6 4 6 4 6 5 5 3 5 3 5 3 4 2 4 2 4 3 3 1 3 1 3 1 2 7 2 7 1 3 5
O O X X X X X X O O O O O O O O X X X X X O O O

SUMMARY

This paper is the theoretical part of my final concert in Estonian traditional music studies at Viljandi Culture Academy. The aim of the paper is to give an overview of the concept and repertoire of my final concert “*TEEL – HA ПЪТЯ*” (“On the road”).

The concert consists of the musical pieces what I have gathered while been taught by my specialty teachers in Viljandi Culture Academy and in The Academy of Music, Dance and Fine Arts in Plovdiv. All these musical pieces have been a part of the lists of my performances and they still are for a long time. While playing those tunes I feel comfortable, happy and can enjoy the musical way of being.

In the repertoire there are estonian and bulgarian traditional tunes what I play on estonian bagpipe, soprano saxophone and on bulgarian bagpipe *gaida*. With me on the stage are my friends and former teachers: Merike Paberits on estonian bagpipe, Ulvi Võsa on estonian bagpipe and Madis Pilt on accordion.

The first chapter of the theoretical part outlines my studies in traditional music at Viljandi Culture Academy and the exchange year abroad at The Academy of Music, Dance and Fine Arts in Plovdiv. The second part gives an overview of the concept of the concert and the different musical pieces. The third part describes the process of rehearsals and the sound engineering.

My final concert will take place on the 24th of May 2019 in the small concert hall at the Traditional Music Centre in Viljandi.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Martin Vill (sünnikuupäev: 23.01.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “TEEL – НА ПЪТЯ”, mille juhendaja on Merike Paberits,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 17.05.2019